

czterech wyrzynczy Kauffmannowskiej oficyny” (w Wittenberdze). Portret ten występuje poza pracą Zygmunta Batowskiego *Wizerunki Kopernika* (Tow. Bibliof. im. Lelewela. Toruń, MCMXXXIII) w bezimiennej księdze drzeworytowej w Bibliotece Miejskiej we Wrocławiu (jako nakładcy G. Bruno (Braun) i S. Kauffmann). Luźno portret ten znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie.

WANDA WRÓBEL-STERMIŃSKA

Ogród Botaniczny UJ

50-LECIE OGRODU BOTANICZNEGO W SZEGEDZIE

We wrześniu 1972 r. Ogród Botaniczny Uniwersytetu im. Józsefa Attila w Szegedzie obchodził 50 rocznicę swego powstania.

W części oficjalnej uroczystości przemówienie powitalne wygłosiła prof. dr Marta Ferenc rektor Uniwersytetu. Podkreśliła ona wielką rolę, jaką odegrał Ogród w rozwoju różnych dyscyplin botaniki na Węgrzech. Następnie zabrał głos dyrektor Ogródu prof. dr Imre Horváth, omawiając dzieje Ogródu i jego plany rozwojowe na przyszłość.

Historię rozwoju szegedzkiego Ogródu Botanicznego można podzielić na 3 etapy, które odpowiadają kolejnym trzem jego kierownikom. Ogród założono w roku 1922 w odległości 7 km od miasta; jego pierwszym dyrektorem był prof. dr Stefan Gyorffy. Początkowo uprawiano w nim rośliny użytkowe, Ogród bowiem spełniał w tym okresie rolę gospodarstwa. W 1925 r. zasadzono pierwsze drzewa i rozszerzono kolekcje roślin zielnych. W l. 1929—31 wybudowano pierwsze szklarnie, w których uprawiano rośliny ozdobne. Na lata 30 przypada okres jego wzmożonego rozwoju.

Drugi etap dziejów Ogródu datuje się od 1940 r., kiedy to w trudnych warunkach wojennych kierownictwo Ogródu przejął prof. dr Paul Greguss. W tym czasie Ogród Botaniczny uległ wielkiemu zniszczeniu, spowodowanemu nie tylko działaniami wojennymi, ale katastrofalnym zalaniem wodą, wywołanym podwyższeniem się zwierciadła wody gruntowej. Po wojnie prof. Greguss przy współudziale oddanych pracowników zaczął dźwigać Ogród z upadku, oddając go na usługi botaniki i społeczeństwa. W tym czasie przyłączono do Ogródu nowe tereny i urządzono szereg nowych działów.

Okres trzeci przypada na kierownictwo obecnego dyrektora — prof. I. Horvátha, który powiększył jego powierzchnię o dalsze 5 ha, obecnie przeto Ogród posiada 17,2 ha. Na jego terenie podejmowane są prace naukowe związane m. in. z potrzebami gospodarczymi kraju, czemu służy także zbudowany ostatnio fitotron. W związku z projektowanym utworzeniem w Szegedzie głównego ośrodka nauk przyrodniczych — planuje się również między innymi rozbudowę Ogródu oraz wzniesienie nowoczesnych szklarni na powierzchni 1600 m².

Na zakończenie części oficjalnej przemawiał nestor botaników węgierskich, wybitny uczony prof. P. Greguss.

Ogród Botaniczny w Szegedzie, mimo że istnieje zaledwie pół wieku jest piękny i bogaty w roślinność (około 6000 taksonów). Estetyczny wygląd nadają Ogrodowi ładnie utrzymane rośliny, trawniki, ścieżki i aleje. Do osobliwości Ogrodu należą: lotos indyjski (*Nelumbo nucifera* Gärtn.), o wspaniałych, różowych kwiatach oraz lotos amerykański o kwiatach żółtych (*Nelumbo lutea* Pers.). Obie te rośliny rosną stale na wolnym powietrzu, dzięki bowiem osobliwemu, lokalnemu mikroklimatowi, znoszą one najostrejsze zimy. Oglądałam je w pełni kwitnienia. Widziałam również wielką osobliwość Ogrodu — kwitnący krzew chiński — *Platycarya strobilacea* S. et Z. Na szczególną uwagę zasługują akwaria, spełniające poważną rolę dydaktyczną.

W ramach jubileuszu Ogrodu gospodarze zorganizowali dla uczestników zjazdu dwie interesujące wycieczki. Pierwsza odbyła się autokarem do rezerwatu „Assothalmi”, położonego ok. 40 km na wschód od Szegedu. Rezerwat zajmuje nieckę dawnego koryta Dunaju, która przed setkami lat była pokryta dąbrową, zniszczoną w okresie panowania Turków na ziemi węgierskiej. Obecnie na skutek deflacji na powierzchnię wydostała się gleba gliniasto-piaszczysta, na której osiedliła się flora piaszczysto-stepowa. Występują tu: *Stipa capillata* L., *S. joannis* Čel., *Odontites lutea* Rchb., *Tragopogon floccosus* W. et K., *Dianthus diutinus* K. i inne. Obrzeże niecki porasta *Populus alba* L. i *Populus canescens*, których siewki masowo obumierają, być może na skutek zmiany poziomu wody gruntowej.

Drugą całodzienną wycieczkę urządzono statkiem w górę biegu rzeki Tiszy. Przed stu laty Tisza zalała i zniszczyła całkowicie miasto. W odległości ok. 50 km od miasta zachowały się meandryczne starorzecza, których brzegi porośnięte są przeważnie przez *Salix alba* L.; na koronach wierzb rozpięte są lodygi *Vitis sylvestris* Gmelin. W depresjach wodnych występuje bogactwo roślin wodnych i bagiennych. Bardzo licznie notowane są tu: *Trapa natans* L., *Spirodela polyrrhiza* Schleid., *Hydrocharis morsus ranae* L., *Potamogeton natans* L., *Salvinia natans* All., *Stratiotes aloides* L. i inne. Rejon Tiszy jest bardzo malowniczy i interesujący dla botaników i zoologów. Wydzielono tu kilka rezerwatów, zaś projekty następnych są w opracowaniu. Chroni się tutaj rzadkie gatunki roślin i zwierząt.

ZBIGNIEW PRAJER

PRZYPADEK GRZEBIENIASTEJ FORMY KWIATU

u *Mamillaria zeilmanniana* Böd. f. *cristata*

Proces staśmienia (fascjacji) organów roślinnych, w szczególnym przypadku kaktusów i niektórych innych sukulentów, prowadzący do powstawania form grzebieniastych (*forma cristata*) — stanowi zjawisko obserwowane w przyrodzie wśród bardzo wielu grup botanicznych. Według M. T. Mastersa (1886) praktycznie prawie każda roślina może ulec procesowi staśmienia.

O ile jednak liczba gatunków, wśród których obserwatorzy tego zjawiska znaleźli osobniki staśmione, stale rośnie, o tyle istota procesu staśmienia i jej przyczyn